

JONAS MACEVIČIUS

Lietuvos filosofas, partinis veikėjas.

Gimė 1922 m. vasario 28 d. Krakėse, Kėdainių apskritis. Mirė 1999 m. gegužės 18 d. Vilniuje, palaidotas Rokantiškių kapinėse.

J. Macevičius 1937 m. baigė šešias pradžios mokyklos klases, 1940 m. – Panevėžio amatų-technikos mokyklos tris kursus. 1935 m. pogrindžio sąlygomis įstojo į LLKJS eiles. 1940 m. dirbo LLKJS Panevėžio apskrities komiteto I sekretoriumi. Prasidėjus Antrajam pasauliniu karui, pasitraukė į Rusijos gilumą. 1942–1943 m. buvo 16-osios lietuviškosios šaulių divizijos pulko komjaunimo sekretorius. 1943–1944 m. – LLKJS CK ir Šiaurės Lietuvos srities komiteto sekretorius, „Žalgirio“ raudonųjų partizanų būrio komisaras. 1944–1946 m. – LLKJS CK I sekretorius. 1946–1950 m. – Aukščiausiosios tarybos deputatas. 1949 m. baigė Aukštąją partinę mokyklą prie VKP(b) CK Maskvoje. 1952 m. – Visuomenės mokslų akademiją prie SSKP CK Maskvoje. 1952 m. Maskvoje apgynė filosofijos mokslų kandidato disertaciją, Lietuvoje „pirmąją pokariu filosofijos disertaciją nors jos turinys – komunistinio auklėjimo problema – ir nėra itin filosofiškas“, – rašo Gintaras Kabelka. 1953 m. J. Macevičius išrinktas Mokslų akademijos (MA) nariu korespondentu. 1952–1957 m. – Respublikinės partinės mokyklos Filosofijos katedros vedėjas; dėstė filosofiją Vilniaus universitete. 1954 m. suteiktas docento pedagoginis vardas. Nuo 1957 m. dirbo „Mažosios lietuviškosios tarybinės enciklopedijos“ (T. 1 1966 m., T. 2 1968 m.) vyr. redaktoriaus pavaduotoju, daug prisidėjo prie šio lituanistikos leidinio parengimo ir kvalifikuotų redaktorių kartos ugdymo. 1963–1969 m. buvo Mokslų akademijos Filosofijos katedros vedėjas, suformavo katedros kolektyvą ir parengė darbo su aspirantais ruošiant juos filosofijos kandidatinio minimumo egzaminams metodiką. 1969–1977 m. – Filosofijos, teisės ir sociologijos skyriaus prie LSSR MA Istorijos instituto vadovas, Istorijos instituto direktoriaus pavaduotojas mokslo reikalams. Buvo Filosofijos, sociologijos ir teisės instituto (FSTI) įkūrimo vienas iniciatorių ir

1977–1984 m. jo direktorius. Institutas atliko nemažą vaidmenį filosofijos kultūroje. Prof. Arvydas Virgilijus Matulionis straipsnyje „Lietuvos sociologijos centrų formavimasis ir raida“ rašo: „1969 m. įvyko reorganizacija ir pradėtas formuoti Filosofijos, teisės ir sociologijos skyrius LMA Istorijos institute. Skyriui vadovauti buvo pavesta filosofui Jonui Macevičiui. Direktoriaus ir vadovo asmenybės yra svarbios ir mokslo politikos formavimo prasme, nes būtent nuo jų daugiausia priklausė, ar bus akylai tarnaujama komunistinei ideologijai, ar bus siekiama vadovautis moksliniais principais ir sugebėti atsispirti ideologiniam spaudimui. Šiuo atžvilgiu noriu trumpai paryškinti J. Macevičiaus vaidmenį sociologijos mokslo raidai. Pokario metais J. Macevičius buvo Lietuvos TSR Lenino komjaunimo pirmasis sekretorius. Netrukus jis susilaukė griežtos Maskvos kritikos dėl menko atkirčio „buržuaziniam nacionalizmui“. Pasekmės galėjo būti labai liūdnos, todėl laiku buvo suskubta išvykti mokytis. [...] Jis teikė prioritetą moksliniams principams, nei ideologiniams. J. Macevičius tarp respublikos vadovų turėjo nemažai pažįstamų, o tais laikais tai buvo svarbus palaikymo užnugaris. J. Macevičius suvokė sociologijos reikšmę ir telkė jai mokslinius kadrus bei siekė jų kvalifikacijos kėlimo – tapsmo sociologais.“

1976–1984 m. išrinktas Mokslų akademijos Visuomenės mokslų skyriaus akademiko sekretoriaus pavaduotoju, 1984–1987 m. J. Macevičius išrinktas Mokslų akademijos Visuomenės mokslų skyriaus akademiku sekretoriumi, nuo 1987 m. dirbo patarėju prie FSTI direkcijos.

J. Macevičius atliko svarbių visuomeninių pareigų 1971–1973 m. – mokslinio žurnalo „LTSR MA darbai“ A serijos redkolegijos pirmininko pavaduotojas, 1973–1975 m. – redkolegijos pirmininkas, 1975–1987 m. – redkolegijos narys. 1958–1987 m. Respublikinių (vėliau Valstybinių) premijų komiteto prie LSSR Ministrų Tarybos prezidiumo narys (1958–1976 m. – komiteto mokslinis sekretorius, 1984–1987 m. – komiteto Ekonomikos ir humanitarinių mokslų sekcijos pirmininkas). 1973–1986 m. –SSRS Filosofijos draugijos prezidiumo narys ir Lietuvos skyriaus pirmininkas, 1982–1986 m. – Regioninės specializuotos mokslinės tarybos filosofijos istorijos mokslų daktaro laipsniams teikti prie MA FSTI tarybos pirmininkas, 1971–1986 m. Filosofijos probleminės tarybos pirmininkas prie MA Respublikinės gamtos, technikos ir visuomenės mokslų koordinavimo tarybos, įvairių mokslinių tarybų narys, MA prezidiumo narys, „Žinijos“ draugijos lektorius, skaitė mokslinius pranešimus Čekoslovakijoje, Bulgarijoje, Vokietijos Federacijos Respublikoje.

1977–1984 m. dėstė Vilniaus inžinerinio statybos institute. Jonui Macevičiui vadovaujant apgintos trys kandidatinių disertacijų.

J. Macevičius buvo kolektyvinių darbų – penkiatomio „Filosofijos istorija Tarybų Sąjungoje“ – bendraautoris, paskelbęs apie 50 mokslinių publikacijų filosofijos istorijos, mokslo metodologijos, visuomeninės minties istorijos ir kitais klausimais, prisidėjęs prie Lietuvos filosofijos istorijos šaltinių, „Lietuvos filosofijos istorijos“, „Ideologinių srovių lietuvių emigracijoje“ rengimo ir leidimo. Jis pirmasis pateikė susistemintą Lietuvos filosofinės minties istorijos nuo seniausių laikų iki dabarties apybraižą SSRS MA Filosofijos instituto leidiniui

„Filosofijos istorija Tarybų Sąjungoje“. Išleista „Jonas Macevičius: bibliografinė rodyklė 1945–1981“ (1982, sud. Marija Zaruskaitė, pad. Angelė Putelienė). Parašė knygą „Šviesos! Daugiau šviesos! Juozo Adomaičio-Šerno pasaulėžiūros horizontai“ (1998, kartu su Antanu Gaidžiu). Jonas Mačiulis straipsnyje „Filosofo Antano Gaidžio (1926–2018) atminimui“ dėsto: „Kaip rašo A. Gaidys, Jonas Macevičius buvo išnagrinėjęs šio lietuvių švietėjo knygas ir pagrindinius straipsnius, numatęs būsimos monografijos kontūrus. Tačiau, ruošiant knygą, Jonas Macevičius sunkiai susirgo, ir A. Gaidžiui teko perimti knygos rengimą į savo rankas.“

J. Macevičiui 1972 m. suteiktas nusipelnusio kultūros veikėjo garbės vardas, 1986 m. skirta LSSR valstybinė premija (su kitais).

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje sudarytas F384 – Jono Macevičiaus (g. 1922 02 28 – †1999 05 18) fondas. Jame galima rasti J. Macevičiaus straipsnių, išrašų rankraščių, įvairios veiklos dokumentų, chronologinės ribos 1959–1997.

Parengė LMA Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus mokslinė sekretorė Aurika Bagdonavičienė

Naudoti šaltiniai:

1. Asmens byla, LMA archyvas.
2. LMA Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus archyvinė medžiaga.
3. https://lt.wikipedia.org/wiki/Jonas_Macevičius
4. <https://www.vle.lt/Straipsnis/macevicius-18301>
5. Gintaras Kabelka daktarushttp://www.litlogos.eu/L96/Logos_96_062_075_Kabelka.pdf
6. <https://www.kedainiai.rvb.lt/jonas-macevicius/>
7. Jonas Mačiulis „Filosofo Antano Gaidžio (1926–2018) atminimui“
<http://ateizmasirateistai.lt/filosofo-antano-gaidzio-1926-2018-atminimui/>
8. Arvydas Virgilijus Matulionis „Lietuvos sociologijos centrų formavimasis ir raida“
http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2011_HSM_apzvalga_II_tomas.pdf

Virginijos Valuckienės nuotrauka iš J. Macevičiaus asmens bylos.